

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52

Volume 52

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce

Adresa redakce

Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk

Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

zel. Nicméně raně středověký fragment nádoby potvrdil dílčí nálezy předchozích archeologických výzkumů v Moravské Ostravě a poukázal na lidské aktivity v tomto prostoru před lokací města Ostravy. Pravěký fragment je vůbec první keramický nálezy svého druhu doby v tomto prostoru. Ovšem jak bylo již výše uvedeno, musíme datování tohoto keramického zlomku brát s jistou obezřetností.

Pavel Malík, Zbyněk Moravec

Resumé

Ostrava (Kataster Moravská Ostrava, Bez. Ostrava), Pivovarská Str. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

PETROVICE (OKR. BLANSKO)

Intravilán obce. Středověk. Drobné opevnění. Záchraný výzkum.

V intravilánu obce na p. č. 56/1, v blízkosti farního kostela sv. Petra a Pavla a přilehlého hřbitova se podařilo záchraným archeologickým výzkumem dokumentovat nálezuovou situaci při stavebním zásahu do reliktu drobného středověkého opevnění. Pozůstatek tvrziště byl delší dobu znám a figuruje v běžné literatuře, písemné zmínky dokládají existenci tvrze v Petrovicích od poslední třetiny 14. stol. Zemní práce, předcházející výstavbě rodinného domu v prostoru tvrziště, byly zahájeny bez předchozího ohlášení. Místní občan Zdeněk Souček oznámil skutečnost ARÚ AV ČR Brno, v. v. i., místo stavby následně ohledal J. Doležel, provedením vlastního záchraného výzkumu byl pak pověřen ÚAPP Brno, v. v. i.. V západní a severozápadní části staveniště byl v té době vyhlouben terénní zářez, zasahující částečně příkop a jeho předpolí. Severní profil zářezu byl následně dokumentován, přičemž byly na přilehlém poli provedeny povrchové sběry. Později byly ručně vyhloubeny ty části vytyčených základových pasů budoucí stavby, které bezprostředně zasahovaly do prostoru centrálního násypu opevnění a přilehlé části příkopu. Tyto výkopy o standardní šířce 0,5 m byly označeny jako sondy 1–3.

Výzkumem bylo potvrzeno, že pahorek je uměle nasypán, přičemž mocnost násypu, stejně jako hloubku prokazatelně přítomného příkopu, nebylo možno z technických důvodů zjistit (v úzkých výkopech nelze dosáhnout větších hloubek). Do povrchu násypu bylo zahloubeno několik mělkých objektů včetně drobných sloupových jamek, z nichž lze (při nepřítomnosti kamenných struktur) usuzovat na původní dřevěnou zástavbu.

Keramické nálezy z objektů (hlavně obj. 500) a povrchové kulturní vrstvy, relevantní pro datování zkoumané fortifikace, jsou zařaditelné do 2. poloviny či poslední čtvrtiny 13. stol, což nastoluje otázku, zda se skutečně jedná o tvrz známou z písemných pramenů. Z větší části zkoumané výplně příkopu obj. 503 pochází materiál novověkého až subrecentního stáří, což dokládá jeho zahrnutí v relativně nedávném období. Torzo tvrziště bylo po provedené skrývce zaměřeno, jeho jádro bude fakticky zakonzervováno násypem pod základovou deskou novostavby.

David Parma

Resumé

Petrovice (Bez. Blansko), Intravillan. Mittelalter. Kleine Befestigung. Rettungsgrabung.

POLEŠOVICE (OKR. UHERSKÉ HRADIŠTĚ)

„Nivy“. Doba mladohradištní. Zaniklá středověká ves. Záchraný výzkum.

Při pokračování záchraného výzkumu v polešovické pískovně (viz kapitola Doba bronzová a Doba železná) byla prozkoumána jedna sídlištní jáma pravidelně obdélného půdorysu se zaoblenými rohy, kterou je možné interpretovat jako objekt blíže neurčité výrobní funkce. Výplň jámy byla tvořena černou písčitou hlínou s množstvím kamenů se stopami žáru. Podle několika vyzvednutých keramických zlomků náleží tato jáma období mladohradištnímu a lze ji tedy dát do souvislosti se zaniklou středověkou vsí Záblačany, která se v tomto období v bezprostřední blízkosti lokality rozkládala.

Marek Lečbych

Resumé

Polešovice (Uherské Hradiště dist.), "Nivy". An Early Medieval feature was excavated during the following rescue excavation. It probably belonged to the defunct medieval village Záblačany.

PROSTĚJOV (OKR. PROSTĚJOV)

Pernštýnské náměstí. Novověk. Zámek. Záchraný výzkum.

V dubnu až květnu 2010 provedli pracovníci prostějovského pracoviště Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i. záchraný archeologický výzkum, vyvolaný odkanalizováním objektu perněstejského zámku v Prostějově. Zámek se nachází na S okraji historického jádra města Prostějova v linii původního městského opevnění. Obdélná čtyřkřídlá dispozice zde uzavírá Pernštýnské náměstí. Stavba je orientována přibližně podle světových stran. Od jihu a od západu je zámek obehnán obezděným příkopem, který překračuje zděný most o jednom oblouku. Nevelké nádvoří obklopují patrová křídla s mansardovými střechami.

Do perněstejských rukou se Prostějov dostal jako součást plumlovského panství v roce 1495 z majetku pánů z Kravař a zůstal v jejich držení do konce 16. století.

Zámek v Prostějově je doložen od 20. let 16. století, kdy jeho existenci nepřímo potvrzuje zmínka o prostějovském hejtmanu Mikuláši Doupovcovi z Doupova v pamětní knize radního písaře Jana Bělkovského z Ronšova, a to k roku 1522. Stavba byla v 16. století důstojným šlechtickým sídlem. Osudový zlom v jeho dějinách nastal za třicetileté války, kdy Prostějov stejnou měrou zdeptalo císařské i švédské vojsko. Generál Torstensson nařídil 30. června 1643 strhnout hradby a zámek vypálit. Podle dobové kroniky byly 2. srpna vyhozeny do vzduchu věže Plumlovské, Olomoucké a Vodní brány, rozbořeny hradby, rozházeny valy a o den později byl zapálen zámek „zkřídlicemi přikrytej a s mnohými pozlacenými mako-

vicemi okrášlenej“ (Kühndel, Mathon 1932; Kašpárková 1996; Borkovský, Černoušková 2002).

Úkolem odborného archeologického dohledu byla dokumentace všech odkrytých situací (obr. 101) a objasnění vývoje jedné z nejvýznamnějších architektonických památek města Prostějova. Přes značné množství historických pramenů a výsledky stavebně historických průzkumů nám dosud unikají některé důležité detaily jejího stavebního vývoje. Ze studie z roku 1932 vyplynulo, že renesanční arkády, zbudované z iniciativy Vratislava (Sličného) z Pernštejna v letech 1568–1571 obklopovaly nádvoří zámku ze tří stran, a sice východní, severní a západní. Některé detaily, pozorované v omítce a zdivu, však naznačují, že původně byly i na J křídle zámku. Tyto indicie rovněž ukazují, že arkády obklopovaly nádvoří ve třech výškových rovinách. Na základě zbytku bosovaného pilíře uvnitř vstupního prostoru lze vyvodit, že přízemí arkád bylo provedeno rovněž z bosovaných kvádrů a teprve další dvě patra ze subtilních válcovitých dřvků, tedy obdobně jako na zámku v Litomyšli. Nalezené kuželkové balustry jsou dalším důležitým prvkem, odhalujícím jeden z podstatných detailů podoby někdejších arkád. Zemními pracemi v prostoru nádvoří, před vyústěním vstupního koridoru byly narušeny dvě základové patky sloupů někdejších arkád. Do vápenné malty, tvořící lože v základové jámě, byly usazeny kameny a zmařené články ostění. Z dislokace patek (nacházely se 2,2 m od severní stěny jižního křídla; rozteč jejich středů poskytla stejnou hodnotu, tedy rovněž 2,2 m) vyplývá, že arkády na J straně nádvoří tvořily čtyři oblouky a 2 oblouky bočních křídel. Ve stejném místě byly odkryty zbytky objektu porušeného obvodovým zdívem sklepa, nacházejícího se právě pod vstupem na nádvoří. Objekt poskytl torzo tvarově pokročilejšího loštického hrnce a nepolévaný kachel s českým lvem (obr. 2). Na zlomcích nalezených ostění byly objeveny dvě dosud nepublikované kamenické značky. Studna – podle dochovaných plánů byla dislokována v SV rohu nádvoří před vstupem do sklepa pod S částí východního křídla, nikoliv tedy, jak bývá obvyklé, ve středu prostranství. Podle poručnického spisu Eduarda Chmelaře z roku 1885 (písemnosti Okresního soudu v Prostějově, uložené v Okresním archivu v Prostějově) byla 8 m hluboká a byla v ní vidět voda (za informaci děkuji Dr. Roháčkové, ředitelce archivu v Prostějově). Při hloubení kanalizační rýhy, která zasáhla sotva 70 cm pod úroveň dnešního terénu, její přítomnosti nic nenasvědčovalo.

Miroslav Šmíd

Literatura

Borkovský, P., Černoušková, D. 2002: *Prostějov zámek, stavebně historický průzkum.*

Kühndel, J., Mathon, J. 1932: *Pernštejnský zámek v Prostějově.* Prostějov.

Kašpárková, S. a kol. 1996: *Prostějov, zámek, stavebně historický průzkum.* Památkový ústav Olomouc.

Resumé

Prostějov (Bez. Prostějov), Pernštýnské Platz. Schloss, Neuzeit. Rettungsgrabung.

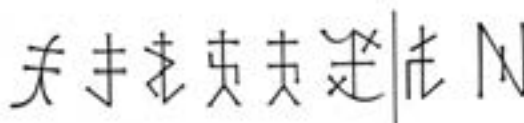
Obr. 101. Prostějov, zámek. Pohled na výkop s objekty od východu.

Abb. 101. *Prostějov, Schloss. Blick von Osten auf die Grabungsfläche mit Gruben.*

Obr. 102. Prostějov, zámek. Torzo kamenného kachle.

Abb. 102. *Prostějov, Schloss. Fragment eines Ofenkachels.*

Obr. 103. Prostějov, zámek. Kamenické značky na ostění.

Abb. 103. *Prostějov, Schloss. Steinmetzzeichen auf dem Gewände.*